

2019-10-15

Regeringskansliet
Kulturdepartementet

ku.remissvar@regeringskansliet.se

Diarienummer Ku2019/00550/KO

Rapporten Demokratins skattkammare – Förslag till en nationell biblioteksstrategi

Svenska Förläggareföreningen har beretts tillfälle att yttra sig över rapporten *Demokratins skattkammare – Förslag till en ny nationell biblioteksstrategi*, vilket vi härmed gör.

Generella synpunkter

Utredningen präglas av en i och för sig tilltalande omsorg om bibliotekens uppgift i samhället, men det är anmärkningsvärt att den helt centrala roll som författare och förlag spelar för bibliotekens existens saknas i rapporten. Att negligera själva förutsättningen för det som biblioteken tillgängliggör – den marknadsorienterade produktionen av böcker – ger en missvisande bild av den verklighet som biblioteken befinner sig i. Det räcker inte med ”god samverkan med civilsamhället, samhällsinstitutionerna och mellan bibliotek.”. Utan samverkan och rimliga möjligheter för författare och förlag att arbeta blir det inte några böcker, vare sig tryckta eller digitala, för biblioteken att låna ut. Till ”biblioteksväsendets intressenter” hör författare och förlag vilka är helt avgörande då de tillsammans utgör grunden för att biblioteken också i framtiden ska ha material att förmedla. Vi anser alltså att rapporten i allt för hög grad fokuserar på användarperspektivet och glömmer de viktiga aktörerna bakom boken. Det sägs t.ex. att ”användarperspektivet måste ges företräde genom ett nationellt bibliotekskort som gäller vid landets samtliga bibliotek.”. Företräde framför vad eller vilka? Användarnas perspektiv är självklart viktigt men minst lika viktiga är författarnas och förlagens perspektiv.

Författarens starka upphovsrätt, dvs. upphovsmannens suveräna rätt till sina verk, ska fortsatt råda även i en digital miljö och detta ska förstås också gälla såväl allmändeförfattares som forskares verk. Vad som närmare avses med ”dyr upphovsrätt och förlagsoligopol” förklaras t.ex. inte. Upphovsrätten är en lagskyddad ensamrätt och priset på upphovsrättsligt skyddat material sätts av upphovsmannen och marknadens aktörer. Det är också viktigt att komma ihåg upphovsrättens nära relation med yttrandefriheten. Försämrade förutsättningar för förlag att våga investera i utgivning, och därmed möjligheterna till intäkter, ökar inte mångfalden av röster, tvärt om.

Bibliotekens framväxt under 1900-talet drevs i hög grad av statliga riktade statsbidrag. Den statliga biblioteksersättningen, som förlagen som bekant inte har någon del av, är en

förlängning av dessa. Det är viktigt att, om utredningens förslag till nya statliga insatser skulle genomföras, också förlagens intressen tillgodoses och att förslagen i så fall, aldrig går ut över dessa. Här tänker vi främst på litteraturstödet och stödet till översättningar, som i sig är i behov av förstärkning inte minst med tanke på de stora förändringar som idag sker på bokmarknaden.

Bibliotekens, och särskilt skolbibliotekens, verksamhet och uppdrag är viktigt och något helt annat än det uppdrag som bokförlagen kan sägas ha. När det gäller digitala böcker, e-böcker och ljudböcker, måste förutsättningen fortsatt vara att biblioteken på ett balanserat sätt verkar vid sidan av marknaden och aldrig utgör en konkurrent.

Avslutningsvis menar vi att rapporten hade vunnit på en bättre struktur där utredningens slutsatser hade presenterats som konkreta förslag med tydlig motivering till dessa i stället för på det sätt som nu gjorts.

Den svenska bokmarknaden, bokförlagens roll och förutsättningar

Den digitala bokutgivning och försäljningen påverkar starkt den svenska bokmarknaden som är mitt inne i ett formatskifte, en förskjutning från tryckta till strömmande och nedladdningsbara böcker. Främst har ljudböckerna etablerat sig fint, inte minst genom försäljningen via de olika abonnemangstjänster som finns idag, men även e-böckerna ökar i försäljning.

Idag står digitala böcker via digitala abonnemangstjänster, främst strömmande ljudböcker, för cirka 46 % av alla böcker som säljs. Totalt sett är endast 7 % av dem e-böcker, resten är alltså ljudböcker. Detta innebär att de flesta böcker som säljs fortfarande är pappersböcker, men i minskande omfattning.

I ekonomiska termer ser det annorlunda ut. Då står de digitala böckerna i abonnemangstjänsterna för ca 20 % av den totala omsättningen. Av all bokförsäljning i Sverige står e-böckerna ekonomiskt sett endast för ca 2 %.

Den senaste statistiken visar att bokförsäljningen ökade med 0,4 % det första halvåret 2019 i kronor räknat medan antal sålda exemplar ökade med 5,1 %. Hela ökningen kommer från försäljningen av främst strömmande ljudböcker och kompenseras dessutom för stora försäljningstapp i samtliga övriga försäljningskanaler. Fysisk bokhandel minskade med 5,1 %, internetbokhandel/bokklubbar med 4,8 % och dagligvaruhandel med 9,1 %.

Försäljningen av digitala böcker i abonnemangstjänster ökade med 25,3 % i kronor räknat. Bortses från denna försäljning minskade den totala bokförsäljningen med 5,2 % räknat i kronor och 7,5 % räknat i antal exemplar.

Försäljningen av digitala böcker innebär avsevärt lägre intäkter för förlagen jämfört med försäljningen av tryckta böcker, främst därför att strömningstjänsternas affärsmodeller ser helt annorlunda ut. Många förlag upplever att det blir allt svårare att få ekonomin att gå ihop. Detta trots att antalet sålda exemplar ökar. Vi har medlemmar som på grund av detta tvingats säga upp personal och eller dra ned utgivningen. Andra klarar formatförskjutningen bättre.

Helt klart är dock att alla professionella bokförlag påverkas av de sjunkande intäkterna vilket därmed också påverkar författarnas inkomster.

Trots att egenutgivningen ökar, inte minst tack vare enkla publiceringstjänster och informationsvägar, är de professionella bokförlagens roll för böckernas väg från författare till läsare helt central. Det är de professionella bokförlagen som har erfarenhet av och möjlighet att investera i och arbeta med både debutanter och etablerade författares texter, bidra med kvalificerat redaktörskap, marknadsföring och försäljning. Det är därför viktigt att bokförlagen generellt sett har rimliga grundförutsättningar för sin verksamhet. Här är upphovsrätten i bred bemärkelse av central betydelse. Utan en stark upphovsrätt är det inte möjligt för förlagen att investera i utgivning. Varje inskränkning i upphovsrätten måste därför övervägas noggrant så att inte författarnas och förlagens förutsättningar ödeläggs. Gemensamt är att det är författarna och de professionella bokförlagen som investerar i och producerar de böcker som sedan kommer ut på marknaden och till biblioteken för att möta konsumenterna och läsarna. Balans mellan kommersiell marknad och statlig och eller kommunalt finansierad verksamhet, som bibliotek, är av helt avgörande betydelse.

Att ge en mångfald av röster möjlighet att yttra sig är en demokratisk grundförutsättning. I bokbranschen sker det genom bred utgivning av många olika författarnas texter i skilda ämnen, för olika målgrupper och i en rad olika format. Det är därför också viktigt att många olika förlag – stora och små – har ekonomiska förutsättningar att arbeta.

Specifika synpunkter

Demokrati

En av slutsatserna i rapportens kapitel *Demokrati* är att ”MTM bör få ett tydligare uppdrag att på sikt öppna möjligheten att minska omfattningen av de anpassade tjänster som myndigheten tillhandahåller, till förmån för universella lösningar och universell utformning av e-böcker, ljudböcker och talböcker”. Vad detta ”till förmån för universella lösningar och universell utformning av e-böcker, ljudböcker och talböcker” innebär för MTM och marknaden är oklart och hade behövts utvecklas.

MTM:s verksamhet bygger på en bestämmelse i upphovsrättslagen, § 17, vilken gör det möjligt för personer med läsnedsättning att få tillgång till anpassade verk. Hur viktig lagstiftningen än är i förhållande till berörda användargrupper, innebär den samtidigt en oerhörd ingripande inskränkning i den upphovsrättsliga ensamrätten. Bestämmelsen är varken begränsad ifråga om form/verk eller typ av läs/funktionsnedsättning och får därför anses vara generöst anpassad till användarna. I strategin anges att ”mellan 15 och 20 procent av befolkningen beräknas ha någon form av läsnedsättning eller läsovana som gör att de behöver läsa text i ett tillgängligt format”. Detta får naturligtvis effekter på marknaden som måste korrigeras. § 17 i upphovsrättslagen kan enbart anses motiverad i den mån förlagen själva inte producerar och tillhandahåller format som kan anses uppfylla krav på tillgänglighet.

Återigen - förlagens verksamhet vilar på upphovsrättslig grund. En balanserad upphovsrätt är en förutsättning för litterärt skapande och för möjligheten för förlagen att investera i och att ge ut böcker. Tvingande inskränkningar i upphovsrätten utan kompensation för rättighetshavarna riskerar, vilket tidigare påpekats, att välta omkull den kommersiella utgivningen av böcker.

En annan slutsats som görs i detta avsnitt och som vi funderar över lyder: ”ambitionen är att all utgivning på minoritetsspråken ska vara tillgängliga via alla bibliotek genom digitaliseringen, som e-böcker eller print-on-demand”. Vad innebär detta i fråga om rättighetsklarering och ersättning? Resonemanget är härvidlag oklart.

Läsning

Det är främst det offentliga ansvar att långsiktigt främja läsningen. Här har förskola och skola möjligen det viktigaste uppdraget liksom skolbiblioteken. De initiativ som har tagits och som tas för att öka och bredda läsningen bland barn och unga, även privata, både i och utanför skolan är vi positiva till och vi medverkar gärna i dessa.

I Sverige pågår kontinuerligt flera olika typer av läsundersökningar, t ex. Nordicom's Mediabarometern, SCB:s ULF-undersökningar och Statens medieråds Ungar och Medier. Det är viktigt att samhället mäter läsutvecklingen, följer de undersökningar som görs, och agerar på dem. En bättre överblick över vad som görs när det gäller läsfrämjande och vilka metoder som når positiva resultat vore också önskvärt.

Kompetensutbildning för förskolepersonal, pedagoger, bibliotekarier m fl. när det gäller läsinläring, läsutveckling och litteratur är grundläggande. Att kunna stimulera till läsning, förstå hur en sådan process går till och hur den kan sättas i verket, är avgörande för om en läsfrämjande insats kommer att fungera. Det är också viktigt med samverkan mellan olika organisationer och yrkesgruppen i de här frågorna.

Läsfrämjande handlar inte om att distribuera ut böcker på olika sätt och fysiskt göra dem tillgängliga. Vi vet, genom de olika bokprojekt som vi varit delaktiga i under årens lopp där elever i hela årskullar får varsin bok, (t ex. på Världsbokdagen), att bokgåvor inte med säkerhet innebär ökad läsning. För detta krävs mer. Metoden och kunskapen kring hur läsintresset på djupet kan etableras och utvecklas är helt avgörande för resultatet. Det är därför också viktigt att regelbundna uppföljningar görs i syfte att säkerställa att de åtgärder och projekt som det offentliga engagerar sig i verkligen ger resultat. Vi anser därför, som inledningsvis sagts, att det är särskilt viktigt att satsa på och utveckla biblioteken och skolbiblioteken och deras samverkan med förskola och skola ytterligare när det gäller det läsfrämjande uppdraget.

Litteraturstödet

Vi vänder oss emot förslaget att nya böcker som får litteratur- och distributionsstöd också omedelbart måste tillgängliggöras i digitalt format redan vid utgivningen. Alla titlar ges av olika skäl inte ut i digitala format och det är orimligt att ställa ett sådant krav med tanke på hur förlagens ekonomi ser ut och vad förlagens marknadsmässiga analyser ger vid handen. Dessutom har inte förlagen alltid rättigheten att publicera böcker i e-boksformat och sälja dem, t ex. till biblioteken. För detta krävs att författaren har upplåtit denna rätt till förlaget.

Litteraturstödet som sådant är väldigt viktigt för förlagen trots att det fortfarande totalt sett är litet. Vi vill att litteraturstödet ska höjas så att det fortsatt ska var möjligt, inte minst med tanke på hur marknaden nu utvecklar sig, för förlagen att ge ut titlar som inte självklart har en kommersiell potential och att beslut om stöd alltid ska fattas endast baserat på bokens kvalitet. Utgivning av kvalificerad översatt litteratur har över åren minskat varför behov av en förstärkning av stödet även till denna litteratur är nödvändig.

Forskning

I mer inskränkt mening brukar Open Access, OA, användas som synonym till ”öppen tillgång till vetenskapliga publikationer”, alltså att de ska vara omedelbart fria ”för alla att ladda ner, återanvända och sprida i digital form.”. Detta kan uppfattas som obligatoriskt gratis tillgängliggörande, vilket är en extremposition som varken tar hänsyn till författarnas upphovsrätt eller förlagens villkor. Rapportens förslag att OA ska omfatta ”resultat från all offentligt finansierad forskning” är just en sådan extremposition.

Eftersom forskning inom tjänsten är offentligt finansierad för nästan alla svenska universitetslärare, innebär principen ett långtgående ingrepp i deras upphovsrätt, dvs. deras rätt att besluta om hur och var de publicerar sig. Därmed strider det också mot gängse akademisk frihet, mot upphovsrättslagen och den praxis som har växt fram därur. OA:s ”demokratiserande” effekter är också tveksam då merparten av detta material riktar sig till smala grupper av specialister. Forskning som publiceras via reguljära förlag får däremot ofta extra spridningseffekter eftersom den uppmärksammas i recensioner, intervjuer och debatter.

Ur svenskt förlagsperspektiv är förhållandena mycket annorlunda än på den inomvetenskapliga internationella marknaden. Vi representerar i övervägande grad förlag som främst arbetar för en allmänlitterär svenskspråkig marknad, dvs. som säljer sina böcker via återförsäljare här i landet. Här finns ingen möjlighet att driva upp priserna på samma sätt som på en internationell och huvudsakligen engelskspråkig inomvetenskaplig marknad: den rent institutionella marknaden för forskning på svenska är alldeles för begränsad. Tvärtom innebär det svenska friprissystemet och konkurrensen mellan förlagen att bokpriserna hålls nere.

Eftersom många svenska förlag publicerar böcker som baseras på svensk originalforskning får forskarna via dessa förlag kanaler ut i offentligheten, till läsare, dagstidningsrecensioner och debatt – detta gäller ämnen som samhällsvetenskap, humaniora, språkforskning, teologi, men också inom naturvetenskap. Utöver den folkbildande insats sådan publicering utgör, innebär den också att forskarna fullgör ”den tredje uppgiften” (skriver för allmänheten) och att de uppfyller språklagens krav på att svenskan används som språk för forskningsförmedling.

Om obligatorisk och omfattande OA i meningen omedelbar gratispublicering via alla bibliotek skulle tvingas fram för forskning utgiven på svenska allmänförlag, förstörs naturligtvis den förlagsmässiga grunden för publicering av sådana böcker. Och om de inte kan ges ut, skrivs de knappast heller, med följd att forskningen trängs tillbaka in i ett inomvetenskapligt reservat.

Vår tolkning av förslaget är att det avser att lösa ett problem inom den internationella inomvetenskapliga publiceringen som leder till höga förvärvskostnader för biblioteken, men att den föreslagna lösningen har gjorts med en sådan naivitet och okunnighet om väsentliga delar i forskningens infrastruktur inom Sverige att effekten blir ett sabotage mot en väl fungerande verksamhet och mot forskningens ställning.

I rapporten sägs att ”Vetenskaplig publicering är en av forskningsbibliotekens huvuduppgifter”. Det är emellertid oklart vad det påståendet bygger på, men det verkar utgå från en ytlig föreställning om vad publiceringsprocessen innebär, inte minst förlagens uppgift inom den.

Vetenskapliga bibliotek kan ombesörja formgivning, tryckning och rudimentär marknadsföring, men det finns också ett stort antal reguljära förlag med omfattande kompetens på området. Bibliotekens ”publicering” innebär sällan något mer än att de tar emot färdiga manuskript där viktiga förlagsuppgifter har gjorts av andra, exempelvis finansiering och granskning (som görs inom forskarsamhället, inte av biblioteken).

Biblioteken befattar sig sällan med centrala förlagsuppgifter som beställning av verk, kontinuerlig redaktörläsning, lektörläsning, finansiering, redigering, faktagranskning, korrekturläsning, bildhantering, marknadsföring m.m. – allt sådant som bidrar till att vetenskaplig forskning utgiven på reguljära förlag kommer ut i det litterära systemet och når ut till bredare publikgrupper än de rent inomvetenskapliga läsarna av universitetens Acta-serier. Det förblir oklart varför en satsning på statliga självpubliceringsplattformar i biblioteksform skulle vara nödvändig i ett sådant läge. Har verkligheten biblioteken högre kompetens inom annat än de mest elementära förlagsfunktionerna?

I rapporten framgår inte heller om OA ska innebära tillgängliggörande av ett i princip oändligt antal exemplar, eller bara av enstaka exemplar (förmedlande genom lån till en låntagare åt gången från t.ex. en nationell lånecentral). I det senare fallet är skadeverkningarna för författare, förlag och bokhandel begränsade – i det tidigare kan de bli katastrofala.

Hur ska påståendet att det för biblioteken bör vara ”självklart att tillgängliggöra musik, film och datorspel” bedömas? Ambitionen bör väl rimligen inte förstås som att en film ska bli fritt tillgänglig via biblioteken i ett obegränsat antal exemplar redan från premiärdagen, eller att biblioteken ska bli en gratis konkurrent till Spotify.

De professionella förlagens stora insatser är bland annat att de uppmuntrar forskare att undvika intellektuella inlåsnings effekter och tvärtom vända sig till en bredare publik. Förlag bidrar därmed till att hävda forskningens ställning i samhället. Den begränsade förståelse som förslaget kring OA visar inför vikten av en fungerande bokmarknad är oroande.

Nationella digitala bibliotekstjänster

E-böcker

Vi förstår att folkbiblioteken vill kunna erbjuda sina låntagare digitala böcker både i text- och ljudformat. Men den digitala utgivningen, det digitala formatet, har andra förutsättningar än den analoga pappersutgivningen vilka är viktiga att ha förståelse för. I inledningen av det här remissvaret har vi beskrivit hur bokmarknaden ser ut idag och vilka ekonomiska förutsättningar författare och förlag arbetar under. Historiskt sett var biblioteken tidiga med att köpa in och låna ut e-böcker. Redan på 1990-talet påbörjades en viss e-boksutgivning och biblioteken etablerade sig snabbt som kanalen ut till läsarna.

Parallellt med den utvecklingen har den kommersiella marknaden för strömmande ljudböcker etablerats och vuxit. Idag har vi en situation där den kommersiella marknaden för e-böcker är marginell medan den stora konsumtionen av e-böcker sker via bibliotekens utlåning. På sikt är detta inte hållbart och marknaden aktörer måste finna vägar för att etablera också en kommersiell e-boksmarknad.

Biblioteken kan inte, menar vi, vara främsta kanalen ut för kommersiellt framtagna e-böcker. Det är helt avgörande för möjligheten för förlagen att fortsätta ge ut digitala format att en kommersiell marknad etableras och tillåts växa. Men alla bokformat måste också bidra till att täcka den ekonomiska investering som bokförlagen gör vid varje bokutgivning och därmed också bidra till författarnas inkomster. Bokformat som inte gör det riskerar att undvikas.

Biblioteken måste självklart kunna beräkna sina kostnader för e-boksutlåningen. Därför är friktioner av olika slag, på liknande sätt som finns för pappersböcker, till gagn både för biblioteken själva och för möjligheten för förlagen att bygga en kommersiell marknad för e-böcker.

Förlagen måste fortsatt kunna variera och differentiera e-böckernas prissättning över tid, alltså vid varje tidpunkt hantera nyheter och backlist på det mest optimala sättet, (och återförsäljarna fortsatt vara fria att sätta konsumentpriset). Förlagens och författarnas böcker – också i form av e-böcker och ljudböcker – ska inte vara fria att utnyttjas utan rimlig ersättning till upphovsmän och förlag. Bakom varje utgiven bok ligger stora investeringar gjorda av både författare och förlag och för möjlighet till fortsatt utgivning behöver förlagens intäkter naturligtvis överstiga utgifterna. Det bör också i sammanhanget påpekas att förlagen inte med självklarhet har rättigheten att sprida svenska eller översatta böcker i digitalt format till biblioteken för utlåning.

Omfattande digitalisering av bokutgivningen med målet att ”digitalisera det mesta som har getts ut i Sverige”, vilket föreslås av utredningen, måste finansieras och detta först efter att alla rättigheter klarerats. Och frågan om det är rimligt och klokt att digitalisera det mesta som getts ut i Sverige måste förstas ställas. Varför måste allt digitaliseras? Varför måste biblioteken ”minst kunna möte mediemarknadens utbud”? Biblioteken köper inte in alla böcker som ges ut i Sverige, man gör urval. Biblioteken gallrar också i sina boksamlingar. Eftersom en omfattande digitalisering avseende alla utgivna verk innebär stora ekonomiska insatser framstår det inte som relevant att digitalisera all utgivning.

Bibliotekens verksamhet och uppdrag är skyddat i lag och är på alla sätt bredare och har en annan roll och syfte i samhället än bokförlagens som är kommersiella aktörer och som verkar på en konkurrensutsatt marknad. Av det skälet är vi kritiska till hur biblioteken t.ex. arbetar med topplistor av de mest utlånade e-böckerna och därigenom pushar vissa titlar på ett sätt som gör att de konkurrerar med bokförlagen med den allra nyaste utgivningen, den som är så viktig för förlagen för att ekonomin ska fungera. Biblioteken varken behöver, ska eller bör vara så nyhetsorienterade att marknaden riskeras att skadas.

Biblioteken utgör en enormt viktig plattform för läsfrämjande insatser, utbildning, bildning och har ett ansvar att lyfta bredd, kvalitet och mångfald. Vi menar att biblioteken inte fullgör detta uppdrag bl.a. då man i alltför stor utsträckning lyfter vissa e-bokstitlar framför andra genom topplistorna.

Appen Biblio genom vilken man som låntagare får tillgång till digitala böcker från biblioteken är ett annat sådant exempel. Appen är till sitt utförande mycket lik de kommersiella abonnemangstjänsternas appar. Det finns alltså inget som egentligen skiljer de kommersiella alternativen från bibliotekens motsvarighet. När något som biblioteken tillhandahåller gratis i en form som inte skiljer sig från den kommersiella marknaden har vi ett problem. Vi vill återigen framhärda åsikten att det måste finnas inbyggda friktioner i all form av utlåning så att inte de kommersiella kanalerna skadas.

När det gäller pliktleveranser ser vi också att stora besparingar kan göras om digitala förlagor kan levereras som pliktexemplar och ersätta utgåvor i bokform. En förutsättning för detta är förstås att de digitala förlagorna hanteras på ett säkert sätt så att risken för okontrollerad spridning av verkan i möjligaste mån omöjliggörs.

Gemensam infrastruktur

Nationell biblioteksmyndighet

Vad detta förslag innebär är svårt att överblicka. Vi vill dock framhålla, vad avser förhandlingar med upphovsmannaorganisationerna om tillgängliggörande av bibliotekens digitala samlingar, att bokförlagens branschorganisationer, Svenska Förläggareföreningen och Läromedelsföretagen, alltid ska ingå för att säkra att bokförlagens förutsättningar tillvaratas.

Bilaga

Sex strategiska reformer

I bilagan föreslås sex strategiska reformer för stärkta bibliotek av vilka några är rimliga och viktiga att genomföra. Det handlar om *Stärkta skolbibliotek*, *Stärkta bibliotek för nationella minoriteter och urfolk*, *Stärkt mångspråkig biblioteksverksamhet* och *Stärkt nationell struktur för kompetensutveckling inom biblioteksväsendet*.

Vi behöver noga diskutera den föreslagna reformen *Stärkta nationella digitala bibliotekstjänster* och hur dessa tjänster ska vara utformade så att såväl författare som bokförlag fortsatt har sådana ekonomiska förutsättningarna att det är möjligt att förse marknaden med ny utgivning av bredd, kvalitet och mångfald.

Utan en väl fungerande bokförlagsbransch och trygga, stabila förutsättningar för författare att arbeta under kommer det inte finnas böcker – oavsett format – för biblioteken att köpa in och låna ut. Vidare menar vi att även uppdraget för tilltänkt *Stärkt nationell biblioteksmyndighet* på samma sätt noggrant måste övervägas och diskuteras med bokförlagen.

Användarnas – låntagarnas och läsarnas – perspektiv är viktigt men kan aldrig vara viktigare än författarnas och förlagens. Om kedjan författare, förlag, återförsäljare, bibliotek, konsument och läsare fortsatt ska vara stark krävs att författar- och förlagsperspektivet aldrig glöms bort.

Vi anser att alla reformer, och de därtill hörande anslagen till biblioteken, inte i någon mån får inverka på biblioteksersättningen, litteraturstödet, översättningsstödet eller annan sådan nuvarande eller framtida möjlighet för författare och förlag att få statligt stöd.

Avslutande synpunkter

Väl fungerande bibliotek, inte minst skolbibliotek, med utbildade och fortbildade bibliotekarier och med ett brett utbud av all sorts litteratur i olika format är självklart viktigt och på alla sätt eftersträvansvärt. Men bibliotekens verksamhet och bokutlåning är inte kostnadsfri även om utlånen är det. Folkbiblioteken är kommunala och alla medborgare betalar för deras verksamhet via kommunalskatten. Hur ska slutsatsen att folkbiblioteken ska uppmuntra till ”människors fria läsning” tolkas? Låntagarnas möjlighet att fritt välja litteratur

att läsa ur bibliotekens samlingar är en viktig grundprincip. Men fri läsning i meningen gratis läsning kan det aldrig bli fråga om.

Bibliotekens grunduppdrag är att hålla bredd och kvalitet i sitt låneutbud, arbeta med läsfrämjande m.m., men inte nödvändigtvis konkurrera med förlagen på den ännu så sköra digitala marknaden. Sådan konkurrens gynnar inte författare och förlag och riskerar därför att skada förutsättningarna för biblioteken att i framtiden få material att låna ut.

En motsvarande balans som idag råder mellan den kommersiella marknaden för fysiska böcker, och bibliotekens utlåning av dem, måste också ytterligare kunna utvecklas när det gäller försäljning av strömmande och nedladdningsbara böcker och utlåningen av dem.

Förståelse för bokförlagens förutsättningar, och därmed hur den marknadsorienterade produktionen av böcker går till, måste alltid finnas och tas i beaktande då bibliotekens uppdrag och utveckling diskuteras.

Stockholm den 15 oktober 2019

Svenska Förläggareföreningen

Kristina Ahlinder, direktör

Eva Gedin, ordförande

Om Svenska Förläggareföreningen

Svenska Förläggareföreningen är de svenska bokförlagens branschorganisation. Föreningen arbetar för en fri och öppen bokmarknad med största möjliga utrymme för nya förlag att etableras och utvecklas. Föreningens medlemmar är professionella bokförlag med en utgivning som spänner över alla genrer och format. Svenska Förläggareföreningen har för närvarande ett 70-tal medlemsförlag vilka tillsammans svarar för cirka 70 % av bokförlagsbranschens omsättning rörande allmänlitteratur. Den totala omsättningen för allmänlitteraturen beräknas till drygt 7 miljarder kronor per år. Se vidare www.forlaggare.se